

Gepaste maatregelen nemen, aangepast aan nieuwe ontwikkelingen. Dat is bakens verzetten en dat is wat Karel Velle heeft gedaan.

Beste Karel en Katrien,
beste familie en vrienden van Karel en Katrien,
beste collega-archivarissen,

Ik vind het een bijzondere eer om samen met andere collega's, bij deze gelegenheid het woord te mogen nemen.
Ik ben vereerd en ook verheugd. Vereerd om terug te mogen blikken op de rijke loopbaan en realisaties van Karel Velle als Algemeen Rijksarchivaris. Ik ben verheugd omdat ik hiermee mijn bakermat, mijn mentor-instelling waar ik alles geleerd heb over archiefzorg en archiefbeheer, en vooral waar het engagement voor dit metier is gestart, kan bedanken.

Gedurende ongeveer 10 jaar was ik zelf verbonden aan het Algemeen Rijksarchief te Brussel, met voordien een korte opdracht van één jaar bij het Rijksarchief in Gent. Gedurende enige tijd waren Karel en ik samen in Brussel, aan het Algemeen Rijksarchief verbonden. We werkten in die jaren aan een toenmalige innovatief project van de instellingenstudies om taken en functies van de archiefvormers in kaart te brengen. Deze studies moeten de basis vormen om goede selectiebeslissingen te kunnen nemen.

Ik wil met jullie graag 3 items behandelen

1. Het Rijksarchief is onze gids

Dit land telt heel wat bestuurlijke niveaus en we zijn het er best over eens dat elk niveau ten aanzien van de eigen documenten, informatie en archieven een verantwoordelijkheid heeft te nemen en te dragen. Het past ook in de traditie om aan de lokale en andere besturen autonomie te verlenen. Zo zetten archivarissen zich elk op hun eigen werkingsgebied in om de juiste archieven te kunnen bewaren, geen archieven verloren te laten gaan door slecht beheer, slechte selecties of anderszins.

De keerzijde van de autonomie is een versnippering. Als de archiefsector daardoor een lappendeken zou zijn, dan hingen we een beetje aan elkaar maar dat is het eigenlijk niet. Het lijkt eerder op het verkavelde Vlaamse landschap, en daar zijn noch het landschap noch de archiefsector en zijn gebruikers bij gebaat. Gelukkig heeft Karel Velle zich ingezet om daar wat aan te verhelpen.

Ik ben de overtuiging toegedaan dat zowel de professionals als de gebruikers zeer wel varen bij een gids in de complexe wereld van de archieven.

Het Algemeen Rijksarchief en de Algemeen Rijksarchivaris hebben een dubbele functie.

Het eerste betreft de selecteerder en archiefbewaarder van de federale instellingen zoals FODs en rechtbanken.

De tweede rol betreft die van het uitzetten en bewaken van de algemene lijnen van een archiefbeleid en het informatiebeheer in ons land.

En, gelukkig hebben wij die éne instantie die kan waken over het bestaan en bestendigen van een sluitend archiefnet in België, en er de kaders voor heeft weten uit te bouwen.

Op welke bijzondere wijze Karel Velle dit heeft ingevuld, wil ik met jullie overlopen, vooreerst met de casus van de GDPR, of AVG, de algemene verordening gegevensbescherming. De oudere privacywetgeving was toe aan aanpassingen en dit werd geïnitieerd op Europees niveau.

Heel wat verordeningen of wetgeving met een grote impact op de organisatie van het archief- of informatiebeheer worden trouwens op het Europese niveau vastgelegd. Denk maar aan: auteursrecht, de digital services act en certificering, de digitale handtekening. Allemaal wetgeving die uitermate belangrijk is voor de digitale toekomst van data en informatiebeheer.

Op dit Europese niveau hebben de nationale archiefdiensten en hun rijksarchivarissen aan tafel gezeten en gelobbyd om ervoor te zorgen dat er aandacht gaat naar de taken en opdrachten van archiefdiensten.

Inzake de AVG en de gegevensbescherming, kan ik niet voldoende beklemtonen hoe belangrijk is, wat de Europese nationale archivaren hebben gedaan. In de vorige wetgeving was er geen vermelding voor mogelijke archivering van persoonsgegevens.

Het engagement van de nationale archivaren heeft ervoor gezorgd dat in de Europese verordening bepalingen over 'archivering in het algemeen belang' zijn opgenomen. Archivaren kunnen de rijksarchivarissen niet dankbaar genoeg zijn voor deze realisatie.

Maar er is nog een volgende stap. De verordening moet in alle landen worden omgezet in nationale wetgeving. Hier zien we de bezorgdheid en acties van Karel Velle om een wetgeving te verkrijgen werkbaar voor archivaren en onderzoekers van verschillende bestuursniveaus. Hij zorgde ervoor dat archivaren konden deelnemen aan de werkgroep om de 'Belgische' besluiten uit te werken, en er zo op toegezien dat deze gebaseerd zijn op de ervaringen van de werkvloer, en niet beperkt tot die van de federale overheid alleen.

Door Karel's inspanningen om archivaren deel te laten uitmaken van de werkgroep werden bestaande archivalische technieken onder het vergrootglas gelegd én konden ze geïntegreerd worden in nieuwe wetgeving. Hierdoor kunnen archivaren zich organiseren. Het is niet

eenvoudig maar er is gezorgd voor een kader waarbinnen archivarissen aan de slag kunnen gaan.

Archivarissen konden dankzij Karel deelnemen aan het schrijven van de wetgevende teksten. Karel heeft zo gezorgd voor de grote lijnen en dat er een algemeen raamwerk is.

Mijn tweede item betreft Karel's aandacht voor de lokale besturen

2. Belang voor het lokalen

Met het voorbeeld van GDPR wou ik schetsen hoe Karel in algemene zin voor de hele sector een belangrijke rol gespeeld heeft. Maar, dit is ook voor het lokale niveau uitermate van belang geweest. Indien Karel Velle zich hier niet had gepositioneerd, zou het voor alle andere bestuurlijke niveaus quasi onmogelijk of zeer moeilijk geweest om in deze moeilijke problematiek aandacht te krijgen voor de archivering (en dus lange termijn bewaring) van persoonsgegevens.

Ik heb nog andere voorbeelden.

Zo kunnen wij ons gelukkig prijzen dat Karel Velle en het Algemeen Rijksarchief aan tafel zat toen de FOD de modernisering en informatisering van de burgerlijke stand opstartte. We moeten toch beklemtonen dat de wijzigingen in de openbaarheidstermijnen van de burgerlijke stand een zeer belangrijke verworvenheid is. Men kan van mening verschillen over de lengte van de termijn maar hier is zonder meer een mooie doorbraak gerealiseerd.

Ook is er aandacht gegaan naar gemeentelijke initiatieven die reeds aktes hadden gedigitaliseerd; die worden voortaan geïntegreerd. In 2019 organiseerde Karel een pannelgesprek met gemeente-archivarissen over de hele problematiek en mogelijke aanpak, en om de lokale noden beter te leren kennen.

Een ander voorbeeld van een werk gerealiseerd onder Karel Velle door het Rijksarchief, voor een federale instantie maar betreft archiefreeksen die op het lokale niveau uitermate belangrijk en complex zijn: de archieven van de lokale politie. De selectielijsten van de lokale politie zijn van een niet te onderschatten belang voor lokale archiefdiensten.

De lijsten lagen vast en we konden ermee aan de slag maar ik heb mogen ervaren hoe wij in gesprek konden gaan met het Rijksarchief om dit aan een lokale situatie aan te passen. Zo hebben we in Antwerpen een mooie casus kunnen maken over de keuze van de jaren met historisch belang waarin we PV's zeker willen bewaren.

Spijtig genoeg gaan er soms archieven verloren door diefstal. Zoals vele andere gemeenten heb ik (en de stad Antwerpen) heel wat ondersteuning van Karel Velle gekregen bij het recupereren van gestolen archieven. Met die steun hebben wij een procedure kunnen starten voor de rechtbank, en

belangrijke archieven teruggekregen.

Voor lokale besturen kan alleen Rijksarchief die rol opnemen, en dat heeft Karel ook gedaan.

In verband met Karel's aandacht voor de lokale overheden en archieven, vermeld ik tenslotte ook graag zijn medewerking aan het VVSG- en Politeia-handboek, *formerly know als Wie klasseert die vindt*, nu Informatie beheren en archiveren. We kregen ondersteuning van medewerkers van het Rijksarchief maar Karel maakte er ook persoonlijk tijd voor vrij. Ook hiervoor veel dank.

Met mijn derde item, wil ik aanknopen bij de titel die ik boven deze toespraak heb geplaatst.

3. Bakens verzetten

Gepaste maatregelen nemen, aangepast aan nieuwe ontwikkelingen. Dat is bakens verzetten en dat is wat Karel Velle heeft gedaan.

Wanneer omstandigheden veranderen, moet je (andere) maatregelen nemen. Dat wil natuurlijk ook zeggen dat je oog moet hebben voor nieuwe ontwikkelingen, dat je deze moet opvolgen en dat je je daaraan aanpast. Als je de bakens verzet, gooi je het over een andere boeg. Je gaat een andere koers varen, je besluit de zaken aan te pakken en nieuwe mogelijkheden te verkennen.

Mijn eerste casus betreft de maatregelen van Karel voor het lokale niveau en voor de zorg om een sluitend archiefwerking te hebben.

Zo is Karel zeer bekommerd geweest om de archiefzorg goed geregeld te zien in ons gefederaliseerd land waar er naast de Archiefwet ook een Archiefdecreet, later Bestuursdecreet de archiefzorg regelde, naast nog eens de gemeente- en provinciedecreten.

Karel heeft zich daarbij persoonlijk ingespannen opdat er een duidelijk kader zou zijn voor alle besturen, zowel de archivarissen als de archiefvormende overheden. Op zich kan je denken, laat die twee, de Archiefwet en het Archiefdecreet nu Bestuursdecreet naast elkaar bestaan; het komt wel goed. Wel, het kon niet goed komen. Voor sommige besturen geldt de wet of het decreet; andere moeten moeten met beide rekening houden, niet altijd, soms wel soms niet.

De stappen die de Algemeen Rijksarchivaris heeft gezet hebben het mogelijk gemaakt dat het Grondwettelijk Hof en de Raad van State verduidelijking hebben gegeven. Hiermee beschikken we nu over een duidelijk overzicht van de bevoegdheidsverdelingen. Op deze wijze weten overheden wanneer zich te wenden tot wie. De lokale overheden varen wel bij deze harmonisering, en voor de zorg en ijver voor een gezamenlijke werking zoals die van de selectiecommissies, en zo te vermijden dat er commissies, lijsten e.a. op de twee bestuurlijke niveau's zouden zijn.

Ik ben Karel zeer dankbaar dat hij zich ingezet heeft om iets te doen aan een verkaveld archieflandschap.

Bedankt Karel voor het gerealiseerde geïntegreerde selectie- en waarderingsbeleid in Vlaanderen.

Er zijn nog meer bakens verzet.

Ik kom nu heel graag en heel uitdrukkelijk bij de uitdagingen van digitale overheidsinformatie, en hun duurzame archivering en preservering.

Al te veel, en laat me eerlijk zijn te gemakkelijk, wordt, wanneer het gaat over 'digitale transitie', de klemtoon gelegd op de digitalisering van analogoog materiaal. Dit kan absoluut worden toegejuicht en door alle archiefgebruikers in dank worden erkend. Het Rijksarchief heeft onder Karel sterk geïnvesteerd met een performante scanstudio en veel gedigitaliseerde bronnen en toegangen.

Wat een sterk traject is hier afgelegd (sedert de start van archeion) naar de performante zoekmachine van vandaag (*search.arch.be*).

Ik wil het belang van digitalisering van analoge informatie zeker niet minimaliseren; het betekent immers een performante verhoging van de toegankelijkheid tot, en soms de redding van wat nu analogoog bestaat. Maar. De kern van het realiseren van *de digitale transitie* ligt toch bij het archiveren van digital-born informatie. Bij het eerste, het scannen ligt de klemtoon op het verleden, op de zorg voor wat we jaren hebben vergaard maar de primaire zorg en blik van de archivaris is toch op vandaag en op de toekomst gericht. Indien archivarissen de digitale media van vandaag niet kunnen archiveren, zijn ze in gebreke gebleven.

Karel is doordrongen van deze toekomstvisie voor de sector.

Het Algemeen Rijksarchief heeft onder de leiding van Karel grote stappen gezet.

Deze zijn belangrijk voor de federale instellingen die onder het onmiddellijke toezicht van de Algemeen Rijksarchivaris vallen.

Maar ik wil beklemtonen hoe groot de draagwijdte hiervan is voor de lokale en regionale archivarissen, en de hele sector. Het is van het allergrootste gewicht dat de hoogste archiefinstantie in ons land resoluut de urgentie en noodzaak van een duurzame archivering van digital-born overheidsinformatie erkent, blijft beklemtonen en alle mogelijke stappen zet om dit op de kaart te zetten. En dat doet het Rijksarchief.

Het Rijksarchief deelt ook zijn expertise. Op de website kan eenieder informatie vinden over website- of emailarchivering, het gebruik van pdf, duurzaamheid van sharePoint- of DMS-opties, digitale dragers, bestandsformaten, archivering van databanken of over elektronische archiveringsdiensten.

We kunnen ons als sector gelukkig prijzen dat Karel zich hiervoor heeft ingezet. Als het Rijksarchief zich hierin niet had uitgesproken en gepositioneerd maar tevreden was geweest met de gewone gang van zaken, dan zou het voor ons allemaal heel moeilijk geweest zijn om dit ook

aan te kaarten.

Nog in het begin van dit jaar kon het nieuwe project 'DigiL4Arch' aangekondigd worden. Dit richt zich op de juridische uitdagingen rond digitale archivering. Niet alleen is dit project een onderzoek naar de verschillende wettelijke vereisten die op nationaal en EU-niveau van toepassing zijn maar dit zal ook de basis vormen voor een kenniscentrum voor digitaal data- en archiefrecht.

De sector zal hier veel aan hebben want er zullen ook aanbevelingen komen om de geïdentificeerde lacunes in de regelgeving en knelpunten te overwinnen, en aanbevelingen om een coherent beleid voor digitale archivering tot stand te brengen.

Naast het onderzoek naar een digitaal depot heeft Karel de blik breed gehouden en ook naar andere uitdagingen en opportuniteiten voor de sector gekeken. Ik waardeer Karel's constante en volgehouden acties wanneer er zich nieuwe omstandigheden voordoen.

Ik haalde de GDPR reeds aan; ik wil nog bij een andere casus stilstaan.

De Digital Act van 2018 regelt het gebruik en de juridische gevolgen van de elektronische vertrouwensdiensten: de elektronische handtekening, tijdstempel, aangetekende zending en archivering. Deze Act is eveneens een gevolg van een Europese verordening (van 2014, dus nu bijna 10 jaar). De Digital Act is van het grootste belang bij het verlenen van bewijslast aan digitale data; de bewijskracht van de elektronische diensten en documenten moet immers equivalent zijn aan die van de papieren documenten en diensten.

De Digital Act is ook uitermate belangrijk voor substitutie-regeling want het geeft de voorwaarden om bewijskracht te geven aan gedigitaliseerde versies.

Karel zag meteen het belang van deze wetgeving; hij heeft dit voortdurend onder de aandacht gebracht van de archiefvormers en van de sector. Vanaf het tot stand komen van de Europese verordening rapporteerde de nieuwsbrief van het Rijksarchief er over.

Maar Karels rol en die van het Rijksarchief is, in dit dossier, veel en veel meer dan dat geweest. Karel heeft er immers voor gezorgd dat bij de omzetting van de Europese verordening naar nationale wetgeving, die hier tot de FOD Economie behoorden, archivarissen aanwezig waren in de werkgroepen, die opnieuw zoals bij GDPR archivalisch breed was samengesteld.

Deze plaats opeisen, de werkgroepen een mandaat geven en blijven steunen is een knappe realisatie en niet zo voor de hand liggend.

Als sector realiseren wij ons nog te weinig wat Karel heeft gerealiseerd door archivalische input te hebben gegeven in Digital Act.

De werkgroepen onder zijn supervisie hebben de normen en criteria die in onze sector bestonden, opgelijst en gematched met bepalingen van de

Digital Act om de bewijskracht van digitale informatie te garanderen. Bovendien is deze werkgroep erin geslaagd om de bestaande werkwijze van archieven inzake metadata en beschrijven van archieven, toch een belangrijk onderdeel van onze core business te laten erkennen, door juristen, economen en andere. En zo, het "zogenaamde traditionele archiefwerk" te doen integreren in de digitale transitie. Innoverend, grens- en dus bakensverleggend werk van Karel, en het Rijksarchief.

De koninklijke besluiten zijn zeer technische en (zoals een collega zei) 'gortdroge' teksten.

Maar dankzij dit werk moeten archiefinstellingen niet van nul starten om de certificering te krijgen om bewijskrachtige documenten te beheren. Dit heeft ook grote impact om betrouwbaar vervanging of substitutie te realiseren. Omdat traditioneel archiefwerk deels is geïntegreerd, voldoen veel archiefinstellingen reeds aan heel veel van de gevraagde criteria om zo erkend te worden als elektronische vertrouwensdienst. We mogen als sector niet minimaliseren hoe cruciaal die bepalingen zijn.

Ik wil Karel danken omdat dankzij hem, archivariissen konden deelnemen aan het tot stand komen van wetgeving, en dat de traditionele archiefnormen werden erkend. Karel heeft hier baanbrekend werk verricht en heeft zich niet laten verliezen in detaillistische verplichtingen aan archiefinstellingen. Geen regelneverij maar de zorg voor een kader voor de hele sector, voor de verankering van de core business van archivariissen in de digitale omgeving van vandaag.

En ik bedank Karel om de digitale transitie blijvend en hoog op de kaart te hebben gezet.

4. Persoonlijke belangstelling

Naast zijn rotsvast engagement om te vechten voor de erkenning van het belang van het werk van archiefdiensten, is Karel steeds geïnteresseerd geweest in wat elders, in andere archiefinstellingen gebeurde, in aanpak of oplossingen die elders werden gehanteerd. Hij vroeg ernaar, las de documenten en stuurde informatie door.

Maar die brede belangstelling van Karel was ook persoonlijk. Ik heb het dan over de warme belangstelling van Karel voor collega's, mij en mijn naasten en vroegere collega's (zoals Herman Coppens).

Zijn grote collegialiteit, zijn engagement voor de brede archiefsector en zijn warme, gemeende belangstelling voor mensen in zijn omgeving zal ik steeds herinneren, en daarvoor ben ik Karel bijzonder dankbaar.

Inge Schoups
Voormalig stadsarchivaris van Antwerpen
Brussel, 5.2.2024